

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕНЬ
У ГАЛУЗІ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**МАТЕРІАЛИ МІЖВУЗІВСЬКОЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

19 ТРАВНЯ 2021 РОКУ

ХАРКІВ – 2021

УДК 37.013.42
ББК 74.60
А 43

За редакцією
доктора педагогічних наук, професора,
завідувача кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
Васильєвої Марини Петрівни

Актуальні проблеми досліджень у галузі соціальної педагогіки і соціальної роботи: матеріали міжвузівської дистанційної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти (19 травня 2021 року); за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2021. 78 с.

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди (протокол № 5 від 11 травня 2021 р.).

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2021.
© Кафедра соціальної роботи і соціальної
педагогіки, 2021.
© Васильєва М.П., 2021.

Кривохата К. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ АДИКЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	49
Лейба А. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ДІТЬМИ-СИРОТАМИ В УМОВАХ ПРИЙОМНОЇ СІМ'Ї.....	52
Напольських В. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	54
Новицька А. ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	57
Паршина В. ЩОДО АКТУАЛЬНОСТІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-МЕДИЧНОГО ПАТРОНАЖУ ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ В СТАЦІОНАРНОМУ ВІДДІЛЕННІ ЗАКЛАДУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....	59
Пихова П. АНАЛІЗ ЗМІСТУ НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ БАГАТОДІТНИХ СІМЕЙ В УКРАЇНІ ЯК ОСНОВА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ.....	60
Полякова К. ВІДЕОЛЕКТОРІЙ У ПЕРВИННІЙ СОЦІАЛЬНІЙ ПРОФІЛАКТИЦІ НАРКОЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ.....	62
Сапєльнікова А. ІЗОТЕРАПІЯ В ПРОФІЛАКТИЦІ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	65
Сиротюк М. АДАПТАЦІЯ ВИПУСКНИКІВ ІНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДІВ ДО САМОСТІЙНОГО ЖИТТЯ.....	67
Сініченко А. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ В УЧНІВСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ.....	68
Столярова Н. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПРОФІЛАКТИКИ БУЛІНГУ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	70
Тараненко А. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА З СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В БЛАГОДІЙНИХ ФОНДАХ.....	72

4. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19> (дата звернення: 20.04.2021).

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ АДИКЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Карина Кривохата

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л.М. Макар

Проблема впливу комп'ютерних ігор на розвиток особистості на різних етапах онтогенезу ускладнюється стрімкими темпами їх удосконалення та розповсюдження. Залишаються відкритими питання стосовно впливу комп'ютерних ігор на формування змін, що відбуваються в структурі та формі особистості дітей молодшого шкільного віку. Аналіз досліджень і публікацій. Серед закордонних досліджень зазначеної проблеми особливе місце займають роботи К. Янг, М. Гріффітса, А. Голдберга, Р. Девіса, Дж. Грохола, Д. Грінфілда, К. Суррата, Дж. Морейхен–Мартіна, П. Шумахера, Ч.Чу та інших. У вітчизняній психології феномен комп'ютерної залежності став предметом вивчення тільки в останні десятиліття. У дослідженнях, присвячених негативному впливу комп'ютерних ігор, головна увага зосереджена на пошуках причин ігрової комп'ютерної залежності (Ю.В. Фомічова, О.Г. Шмельов, І.В. Бурмістров), факторів особистісної схильності до ігрової комп'ютерної залежності (О.М.Арестова, Л.М.Бабанін, Ю.Д.Бабаєва, О.В.Худяков та ін), а також наслідків ігрової комп'ютерної залежності індивіда (І.В.Бурлаков, М.С.Іванов, О.К.Тихоміров, Г.М.Авілов та ін).

Молодше школярство — це період вікової сенситивності, яка характеризується високою пластичністю психіки, гнучкістю психомоторики, очікуваністю і сприймальністю нового, незвичного, цікавого. А ще — динамічністю інтересів, захопленістю, високим рівнем працелюбства, допитливістю, непосидючістю тощо. Разом з тим, для даного періоду дитинства властивими є розчарування, схильність до відволікання уваги на уроці, неконтрольовані витівки, що здатні вивести з рівноваги навіть досвідченого педагога. Але неадекватна поведінка дитини — це часто виклик фальші, неправді, лицемірству, подвійній моралі, зраді дорослого. А також дитяча душа відкрита усьому прекрасному, щирому, чесному, доброму, духовному, світлому. Саме тому позаурочна дозвіллєва діяльність стає кращим шляхом попередження комп'ютерної адикції.

Здійснений науковий пошук свідчить, що комп'ютерна адикція — складне явище, на формування якого здійснюють вплив як внутрішні, так і зовнішні фактори: індивідуальні особливості психофізичного розвитку особистості молодшого школяра, індивідуальні поведінкові реакції, фактори, пов'язані з

процесами адаптації молодшого школяра в суспільстві (внутрішні): стрімкість процесів інформатизації всіх сфер життєдіяльності, криза родинного виховання, педагогічна занедбаність, негативний вплив оточення на особистість молодшого школяра (зовнішні).

У дітей молодшого шкільного віку ще не має комп'ютерної залежності, але у підлітковому періоді це набуває негативних психологічних наслідків для старших підлітків – ігрову залежність. Для того, щоб не сталося цього, необхідно вже з молодшого шкільного віку здійснювати роботу з попередження комп'ютерної залежності, як під час навчальних занять, так і в процесі позаурочної діяльності.

У зв'язку з цим, під комплексною програмою соціально-педагогічної діяльності з попередження комп'ютерної адикції молодших школярів у закладах загальної середньої освіти, у нашому дослідженні розуміємо систему дій, що реалізується різними суб'єктами – вчителями, психологом, соціальним педагогом, батьками дітей, представниками різних громадських організацій та адміністрацією навчального закладу на діагностико-цільовому, змістово-процесуальному та оцінно-результативному етапах і спрямована на організацію соціально-педагогічної підтримки молодших школярів у позаурочній діяльності.

Метою програми є – змінити ціннісне ставлення молодших школярів до проблеми комп'ютерної адикції й розвинути почуття особистої відповідальності учнів за власні вчинки і обрану модель поведінки.

Комплексна програма розробляється і реалізується на основі реалізації наступних принципів:

- єдності методів соціально-педагогічної діяльності і соціально-психологічних методів (заснованого на вирішенні профілактичних і корекційних завдань переважно соціально-психологічними засобами (прикладними технологіями у соціальній роботі, специфічними формами і методами роботи) з урахуванням індивідуальних психологічних і фізіологічних особливостей особистості молодших школярів);

- позаурочної виховної роботи (добровільності та доступності, природо відповідності виховання, диференціації та індивідуалізації виховного процесу);

- захищеності (заснованого на створенні умов для успішної соціальної адаптації молодших школярів. Соціально-психологічна захищеність дитини забезпечує її можливість безперешкодно реалізовувати власний творчий потенціал);

- партнерства (заснованого на фасилітації активності дитини в процесі її розвитку. Це комплекс соціально-психологічних заходів, спрямованих на вирішення проблем дистанціювання дитини і дорослого).

У процесі здійснюваної роботи з реалізації комплексної програми спеціалістами навчального закладу, при активному сприянні представників різних громадських організацій, а також батьків учнів, передбачається зниження рівня схильності до комп'ютерної адикції молодших школярів

шляхом формування у них потреби здорового способу життя й стійких «антизалежних» установок.

Метою діагностико-цільового етапу реалізації програми соціально-педагогічної діяльності з попередження комп'ютерної адикції молодших школярів у закладах загальної середньої освіти є – виявлення особистісних особливостей, що впливають на формування адитивної поведінки і встановлення причин, що зумовлюють виникнення комп'ютерної адикції з метою визначення завдань посилення «захисних» факторів й зменшення факторів ризику, що впливають на виникнення залежності у молодших школярів, а також з метою навчання їх соціальним навичкам.

Змістово-процесуальний етап програми передбачає залучення молодших школярів до різних видів діяльності, орієнтованої на розвиток комунікативних навичок, посилення почуття впевненості у власних силах, почуття самоповаги, вміння ефективно взаємодіяти в соціумі, а також накопичення знань адекватної взаємодії з сучасними комп'ютерними технологіями.

Оцінно-результативний етап передбачає проведення оцінки особистісних змін у молодших школярів, аналізу проведених заходів, заохочення учнів, які брали активну участь у позакласній діяльності та у загальношкільних заходах.

Відзначимо також, що комплексна програма передбачає організацію роботи з дітьми та їх батьками, представниками різних громадських організацій, а також педагогічним колективом і адміністрацією закладу загальної середньої освіти.

Так, для ефективного попередження формування адитивної поведінки молодших школярів передбачено проведення таких заходів: психологічний тренінг для учнів «Я потребую живого спілкування», тематична класна година «Користь і шкідливість комп'ютера», тематичний тренінг для учнів «Давайте обговоримо...», проведення конкурсу постерів і слоганів на тему «Я живу у реальному світі», бесіди з батьками на теми: «Шкідливий вплив комп'ютера на фізичний і психологічний стан дитини», «Чи потрібні Вашій дитині комп'ютерні ігри?», організація батьківських зборів з повідомленнями на тему «Дитина в сучасному світі. Небезпечні межі комп'ютерних технологій», психологічний тренінг для батьків «Я добре знаю власну дитину!», здійснення індивідуальних консультацій батьків, чиї діти демонструють вербальну агресію, мають високий рівень тривожності і можуть зазнавати труднощів у взаємодії з однолітками і дорослими.

Впровадження розробленої нами програми соціально-педагогічної з попередження комп'ютерної адикції молодших школярів у закладах загальної середньої освіти в навчальний процес Харківської гімназії № 43 засвідчує її позитивний вплив на зниження рівня схильності до комп'ютерної адикції у молодших школярів, підвищення рівня розвитку комунікативних навичок, посилення почуття впевненості у власних силах, а також підвищення рівня знань адекватної взаємодії з сучасними комп'ютерними технологіями, що підтверджує ефективність розробленої програми й доцільність її застосування з метою вирішення завдань з досягнення позитивних зрушень у когнітивній,

мотиваційній і поведінковій сферах особистості учнів, які мають схильність до комп'ютерної адикції.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ДІТЬМИ-СИРОТАМИ В УМОВАХ ПРИЙОМНОЇ СІМ'Ї

Андрій Лейба

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент В.В. Костіна

В умовах кардинальних змін у всіх сферах суспільного життя з'явилися і нові підходи у сфері соціальної допомоги дітям-сиротам та дітям, що позбавлені батьківського піклування у напрямі реорганізації системи державних закладів і поширення сімейних форм опіки та піклування. Як зазначає О. Товстуха, «батьківський дім і сім'я є гарантами стабільності й надійності в мінливому світі, однак у сучасних умовах багато сімей не змогли адаптуватися та сформувати захисні механізми. Знизився виховний потенціал, погіршився морально-психологічний клімат у сімейній сфері та суспільстві загалом. Ці проблеми не оминули й Україну: усе більше дітей стає сиротами при живих батьках» [4, с.8]. Згідно з даними BBC News Ukraine в Україні - більше 100 тисяч дітей перебуває без батьківської опіки, що потребують здійснення комплексної соціальної допомоги [3]. Отже, проблема надання соціально-педагогічної допомоги дітям-сиротам в умовах прийомної сім'ї є важливим завданням соціально-педагогічної теорії та практики.

Аналіз наукових досліджень з проблеми соціального сирітства засвідчив, що розглянуто такі її аспекти: причини виникнення соціального сирітства в Україні та особливості контингенту соціальних сиріт (Л. Кальченко [2], Р. Лебедь [3] та ін.); суть та особливості соціально-педагогічної профілактики соціального сирітства (В. Афанасьєва [1], О. Товстуха [4] та ін.). Узагальнення робіт вищезазначених науковців показало, що серед дітей, які стикаються з проблемою соціального сирітства виокремлюють такі категорії: відмовні діти (діти, від яких відмовилися батьки); підкинуті діти (діти, що залишилися без піклування батьків і направлені до державного закладу правоохоронними органами у відповідності із актом про підкинення); відібрані діти (діти, права батьків яких обмежені судом, у тому числі й через незалежні від батьків причини (хронічні захворювання психічного характеру та ін.); підопічні (діти, які залишилися без батьківського піклування, передані судом під опіку до 14 років або піклування до 18 років); прийомні діти (діти, які залишилися без піклування батьків та прийняті до нової родини або у сімейний колектив); бездоглядні діти (діти, контроль за якими відсутній внаслідок невиконання або несумлінного виконання обов'язків щодо їх виховання, навчання чи утримання з боку батьків або законних представників, посадових осіб).